

ФІНАНСОВА ІНФРАСТРУКТУРА РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

В умовах ринкової економіки малий бізнес відіграє важливу роль у зростанні добробуту населення, вирішенні соціально-економічних проблем країни. Його активний розвиток у світовій економіці починається з Великої Депресії, коли уряд США започаткував субсидування малих підприємств, що постраждали в наслідок кризи. В результаті це забезпечило поширення конкуренції, впровадження у виробництво інновацій, створення робочих місць, визначивши не лише економічну, а й соціальну роль малого бізнесу.

На сьогоднішній день лише в США зареєстровано понад 27,5 млн. малих компаній, щорічно ще реєструється понад 650 тисяч [1]. Кожна третя американська сім'я зайнята у малому бізнесі, який в цілому забезпечує робочими місцями більше половини працездатного населення США, 1/3 ВВП країни, 1/4 її зовнішньоекономічної діяльності. Основним джерелом фінансування розвитку малих компаній є власні кошти і лише 10% використовують запозичення. Разом з тим, уряд США реалізує спеціальні програми щодо розширення фінансування розвитку таких суб'єктів. Так створена в 1953р. Адміністрація по справам малого бізнесу США (АМБ) надає, окрім консалтингових послуг, матеріальну допомогу - гарантію (програма «7а»), кредит або позику (програма «504») фірмам, власниками яких є ветерани збройних сил або представники національних меншин, а також тим підприємствам, які розташовані в регіонах з високим рівнем безробіття. Крім того, АМБ гарантує позики малих компаніям, зайнятим в нано- та біотехнологіях, в розробках нових альтернативних джерел енергії, ІТ-технологій, у вивченні ДНК, у розмірі до 100 тис. дол. США на строк до 8 років без сплати відсотків (або мінімальні 3-4% річних). Важливим стимулом розвитку МП є участь у 26% державних закупівель, щорічний розмір яких перевищує 700 млрд. дол. США. Також, крупні підприємства зобов'язані до 20% оборонних заказів розміщати саме в малому підприємстві. [2] В 2010-2012рр. з метою відновлення економіки після кризи джерела фінансування для малого бізнесу розширились, зокрема, за рахунок зниження податків й соціальних платежів, впровадження додаткових пільг (Hire Act); Експортно-імпортний банк США розширив кредитування участі МП у зовнішній торгівлі; прийняття програми стимулювання участі інвестиційних фондів у допомозі малому бізнесу залучило 330 компаній, збільшило їх інвестиційний капітал на 17 млрд. дол. США та розширило кредити малому бізнесу на 23%; Федеральний уряд створив спеціальний фонд для кредитування МП в обсязі 30 млрд. дол. США. Разом з тим, значна допомога у розвитку бізнесу надається й на рівні штатів, муніципалітетів, які створили спеціальні кредитні резерви.

В країнах ЄС в приватному підприємстві залучено 87 зі 100 жителів, вклад малих і середніх підприємств (МСП) у ВВП - 50-60%, кількість МСП на 100 жителів досягає 40 одиниць. [2] Більшість країн ЄС вважають сьогодні малі підприємства основою їх економіки, центрами впровадження інновацій. Так в Німеччині взагалі це сектор економіки, який найбільш динамічно розвивається. Політика підтримки малого бізнесу в Європі здійснюється через діяльність держав і через спеціальні програми, які реалізуються під егідою ЄС. Фінансування заходів з підтримки малого бізнесу здійснюється зі Структурних фондів Євросоюзу, зокрема з Фонду регіонального розвитку, Соціального фонду. На рівні держав фінансова допомога забезпечується значними податковими пільгами в перші роки функціонування, кредитами на пільгових умовах суб'єктам, орієнтованим на інноваційну діяльність, охорону довкілля і екологічні проекти, функціонуючим у відсталих регіонах, підприємствам з високою соціальною значимістю. Слід відзначити значний вклад уряду країн

у фінансову підтримку організацій, фондів, що допомагають розвитку малого підприємництва. Ці фонди поділяють на товариства спільного інвестування й товариства спільного гарантування. Активну роль відіграють національні Торгівельно-промислові палати, Асоціації малого бізнесу.

Прикладом визначальної ролі малого підприємництва для розвитку та відновлення національної економіки є Японія, де малий бізнес забезпечує біля 40% промислового виробництва. Такі результати вдалося досягнути завдяки значній допомозі уряду, зокрема впровадженню спеціального оподаткування для окремих видів діяльності; створенню Корпорації страхування МСБ, асоціації гарантування кредитів; наданню пільгових кредитів, гарантій, субсидій підприємствам на модернізацію та удосконалення виробництва, реалізацію спільних проектів з університетами, інститутами щодо нових розробок, розвиток легкої і харчової промисловості, розробку нових продуктів і нових технологій, створення нових підприємств у відсталих регіонах. Крім того, уряд забезпечує фінансування консультативно-інформаційної підтримки малого бізнесу, підготовки кадрів.

Отже, досвід розвинених країн свідчить, що важливу роль в успішній реалізації державних програм підтримки малого бізнесу, відіграє ефективно функціонуюча фінансова інфраструктура, яка по суті визначає ті схеми фінансування малого бізнесу, які стають традиційними для тієї чи іншої національної економічної системи. На сьогоднішній день сформувалося дві основні моделі фінансування - американська і німецька. Відповідно американській основною формою фінансування є пряма підтримка безпосередньо малих підприємств за рахунок державних коштів і незалежне співіснування державного і приватного фінансування малого бізнесу. В той же час, в основі німецької системи передбачено державне фінансування приватних фінансових інститутів, що здійснюють кредитування малого бізнесу, опора на міжнародні фінансові організації.

В Україні вклад малого бізнесу у ВВП1 досягає лише 15% [3], в той час, як на СМП працює більш ніж 60% зайнятих в економіці країни, а їх кількість перевищує 90% загальної кількості зареєстрованих [4]. Це демонструє вкрай низьку роль та ефективність малого підприємництва в Україні, що також засвідчено рейтингами Світового банку, який включив нашу країну у сотню держав з найменш розвиненим малим бізнесом. Серед причин такого стану можна визначити нерозвиненість нормативно-правової бази та низький рівень її виконання, несприятливе бізнес-середовище, бюрократія й корупція, несформоване суспільне ставлення до ролі МСГГ [3-4], низька інноваційна активність, фінансові обмеження розвитку тощо. Щодо останнього, то державні програми щодо допомоги МСП нестабільні в наслідок зростання дефіциту бюджету, участь недержавних організацій у стимулюванні малого підприємництва мінімальна, кредитні ресурси дорогі (на кінець 2012р. середня вартість мікрокредитування для підприємців перевищила 27% [5]).

Враховуючи стан національної економіки та соціальної сфери в посткризовий період удосконалення системи фінансової підтримки малого підприємництва представляється вкрай важливим. В контексті цього вирішальним є, по-перше, узгодження єдиних, прозорих механізмів діяльності вже створених інститутів фінансової підтримки розвитку МП; по-друге, чітке визначення державою цільового призначення фінансової підтримки, зокрема щодо розробки й впровадження інновацій, модернізації, розвитку депресивних регіонів або окремих видів діяльності, розвитку конкуренції; по-третє, підвищення фінансово-економічної грамотності підприємців; по-четверте, розуміння урядом необхідності комплексного фінансового сприяння розвитку МСП; по-п'яте, розширення залучення у систему фінансової інфраструктури міжнародних організацій та недержавних організацій допомоги малому бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мотилев, В. Малый бизнес в США и его финансирование. / В. Мотилев. // ПолитЭкономика. - 2013. - №2.
2. Малый бизнес: шокирующее сравнение Запада с Россией и Украиной. // Биржевой лидер. - 4.01.2011.
3. Перемот, А. Малый бизнес в Украине: «чужой» против «хищников». / А. Перемот. // УРА-Информ. Донбасс. - 20.05.2012. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://ura.dn.ua/20.05.2012/124979.html>
4. Орлова, В. Актуальные вопросы развития малого бизнеса Украины в условиях улучшенного налогового сервиса. / В. Орлова. // Метериалы межд. конф. «International conference on Eurasian economies». - С.-Пб, 2012. - С. 539-541.
5. Ярмач О. Аналитический отчет о рынке кредитования малого и среднего бизнеса в банках Украины за октябрь 2012 года. /О. Ярмач. / [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://www.prostobankir.com.ua/koiporativnyy_biznes/analitika/analiticheskiy_otchet_o_rynke_kreditovaniya_malogo_isrednego_biznesav_bank_ah_ukrainyza_oktyabr2012_goda